

Kadrina Keskkool

Ühe kadunud kolhoosi lugu

Ajaloo uurimistöõ

Tuuli-Maria Vill

11. klass

Juhendaja Evelin Tiiter

Kadrina 2013/2014

Sisukord

SISSEJUHATUS	3
1. Ajalooline ülevaade kolhoosideajast Eestis	4
2. Uurimistöö Vohnja kolhoosi ajaloost.....	9
2.1. Vohnja kolhoosi algusaastad.....	9
Ott Seppase mälestusi kolhoosi algusaastatest	11
Aare Puusepa mälestusi kolhoosi algusaastatest	12
Malle Reimanni mälestusi kolhoosi algusaastatest	13
2.2. Lembit Pärna nimelise Vohnja kolhoosi „õitsenguaastad“	13
Ott Seppase mälestusi kolhoosi „õitsenguaastatest“	19
Aare Puusepa mälestusi kolhoosi „õitsenguaastatest“	20
Malle Reimanni mälestusi kolhoosi „õitsenguaastatest“	21
2.3. Vohnja kolhoosi hääbumine ehk “matused“	21
Malle Reimanni meenutused L. Pärna büsti mahavõtmisest.....	22
Juhan Villi mälestusi kolhoosi viimastest aastatest	22
Ott Seppase mälestusi kolhoosi viimastest aastatest	24
Malle Reimanni mälestusi kolhoosi viimastest aastatest.....	24
Jüri Suurkivi mälestusi kolhoosi viimastest aastatest.....	24
KOKKUVÕTE.....	26
KASUTATUD ALLIKAD	28
LISAD	30
Lisa 1. Kolhoos Viisaastak liikme Naarits Elleni avaldus kolhoosist lahkumise kohta	31
Lisa 2. Avaldus Aino Pärnapuu kolhoosist lahkumise kohta.....	32
Lisa 3. Leena Raami avaldus kolhoosi astumise kohta	33
Lisa 4. Ottomar Kalmu avaldus kolhoosi liikmeks astumise kohta	34

SISSEJUHATUS

Autor valis selle teema eelkõige soovist tundma õppida rohkem oma kodukandi, Vohnja küla ajalugu. Kuna autor käis Vohnja Lasteaed-Algkoolis kokku kuus aastat, mis oli varem olnud Vohnja kolhoosi kontor, andis see töö autorile idee kirjutada just Vohnja kolhoosi ajaloost. Kolhoosiaja kasuks rääkis ka asjaolu, et autori isa töötas Lembit Pärna nimelises kolhoosis seitsmekümnendate aastate keskpaigast kuni ettevõtte lagunemiseni. Nii sai oluliseks panna kirja ka isa mälestused tema tööaastatest. Uurimistöö kirjutamise väärtus seisneb kindlasti ka selles, et Vohnja kolhoosi ajalugu pole tänase seisuga keegi veel üles kirjutanud.

Käesoleva töö põhieesmärgiks saigi uurida Vohnja kolhoosi ajalugu selle tekkimisest kuni lagunemiseni, analüüsides nõukogudeaegse kolhoosipärandi mõju tänases päevas. Selleks püstitas töö autor järgmised ülesanded:

1. Tutvuda kirjandusallikatega (raamatud, interneti- ja arhiivimaterjalid) ja koostada ajalooline ülevaade kolhoosideajastust Eestis.
2. Läbi viia intervjuud L. Pärna nimelise Vohnja kolhoosi endiste töötajatega.
3. Analüüsida Vohnja kolhoosi tekkimist, arengut ja lagunemist tolleaegsest ühiskonnast tingituna võrreldes kolhoosiajaga Eestis, selgitades välja kolhoosipärandi mõju tänases päevas.

Uurimistöö meetodid olid: kirjanduse läbitöötamine, töö arhiivimaterjalidega ja struktureerimata ning vabade vestlusintervjuude läbiviimine.

Esimeses peatükis annab autor ülevaate kolhoosideajast Eestist, kasutades peamiselt ajalooõpikuid ja interneti Entsüklopeediat Eestist (Estonica). Teine peatükk käsitleb Vohnja kolhoosi ajalugu selle algusest kuni kadumiseni. Peatükk jaguneb kolmeks alapeatükiks. Esimene neist kirjeldab põhiliselt arhiiviallikate ja intervjuude põhjal kolhoosi algusaastaid. Teises alapeatükis räägitakse Vohnja kolhoosi tõusuaastatest ning kolmandas selle hääbumisest. Viimasena mainitud alapeatükkide koostamisel toetus autor peamiselt endiste kolhoosiliikmete mälestustele, kuid kasutas ka selleaegses ajakirjanduses ilmunud artikleid. Autor viis läbi intervjuud viie inimesega. O. Seppas ja A. Puusepp osutusid intervjuueeritavateks eelkõige oma vanuse tõttu, sest suutsid meenutada kõige kaugemat kolhoosiaega. M. Reimanni meenutused pani autor kirja sellepärast, et tema abikaasa H. Reimann töötas kolhoosis ja Malle oli hästi kursis selleaegse kolhoosieluga. Järgmine intervjuueeritav oli autori isa, J. Vill, ning viies J. Suurkivi, kes oli kolhoosi viimaseks esimeheks. Töös on kokkuvõte, kasutatud allikate loetelu ning lisad.

1. Ajalooline ülevaade kolhoosideajast Eestis

Põllumajanduses sai esimeseks põhjalikuks nõukogulikuks ümberkorralduseks 1940. aastal alustatud maareformi läbiviimine. Nõukogulik maareform tähendas esmalt maa sundvõõrandamist ehk riigistamist ning aastatel 1944-1947 võõrandati Eesti NSV-s üle 927 000 hektari maad. Sõjajärgse maareformiga määrati talude maksimaalseks suuruseks 30 hektarit.¹

Maareformi läbiviimisel 1944.-1946. aastatel pöörati peamist tähelepanu suurtalude tükeldamisele,² mille tulemusena oli Eesti NSV territooriumil ligikaudu 136 000 talumajapidamist. Uusmaasaajate majapidamistest ei kujunenud aga elujõulisi talusid.³ Nad olid liialt väikesed, madala toomistehnilise tasemega ning mis veelgi olulisem - paljud vastsed maaomanikud ei olnud valmis olema peremeesteks. Maa võõrandamisega aga muudeti sageli elujõuetuteks ka seni heas korras olnud talud.⁴

Taludel lasusid mitmesugused riiklikud koormised ja kohustused. Nad pidid sümboolse tasu eest riigile andma kindlaksmääratud normis teravilja, kartulit, liha, mune ja teisi põllumajandussaadusi. Maareformi läbiviimise ajal hakati Eesti NSV-s moodustama riiklikke põllumajandusettevõtteid - sovhoose⁵ ja masina-traktori jaamu (MTJ) ja hobulaenutuspunkte. Kuid juba alates 1946. aasta lõpust ilmnes Eesti NSV tollases võimuladviskus suund kolhooside loomisele.⁶ 1947. aasta mais võttis ÜK(b)P Keskkomitee vastu direktiivse otsuse kolhooside loomiseks kõigis kolmes Balti liiduvabariigis.⁷

Sama aasta sügisel loodi Eesti NSV-s 5 esimest kolhoosi ja alustati üleliiduliste määruste alusel nn kulakute väljaselgitamist. Kulakuteks peeti talupoegi, kes olid kasutanud palgatööjõudu ja omasid põllutöomasinaid. Neile pandi peale kõrge põllumajandusmaks ja hiljem suurendati tuntavalt põllumajandussaaduste riigile müümise norme. Seejärel suurendati maksukoormust ja kohustuslikke müüginorme ka teistel taludel. Maksupressi suurendamine ja kolhooside ülistamise propaganda aga ei taganud oodatud talupoegade „vabatahtlikku“

¹ Laur, M., Pajur, A. 1997. Eesti ajalugu II. Tallinn: AVITA, lk 118

² Zetterberg, S. 2009. Eesti ajalugu. Tänapäev, lk 541

³ Samas, lk 540

⁴ Laur, M., Pajur, A. 1997. Eesti ajalugu II. Tallinn: AVITA, lk 119

⁵ Sovhoos - olid riiklik ettevõtte, kus palgatöötajad said regulaarset töötasu. Teise maailmasõja järgsel aastakümnel oli sovhoositöötajate olukord üldjuhul parem kui kolhoosides, hiljem olukord muutus.

Allikas: Ühismajandid. Estonica. Entsüklopeedia Eestist. <http://www.estonica.org/et/Ühismajandid> [20.03.2014]

⁶ Laur, M., Pajur, A. 1997. Eesti ajalugu II. Tallinn: AVITA, lk 120

⁷ Zetterberg, S. 2009. Eesti ajalugu. Tänapäev, lk 541

ühinemist kolhoosidesse. 1948. aasta jooksul suurendati veelgi maksusurvet ja riiklike normkoormisi ning kulaklike talude arvu. Talupoegade vastupanu murtigi ulatusliku küüditamisega 1949. aasta märtsis. Sellega algas taluperede massiline „vabatahtlik“ kolhoosidesse astumine,⁸ mida näitavad ilmekalt järgnevas tabelis (Tabel 1) toodud andmed.

Tabel 1. Talude kollektiviseerimine 1949. aastal⁹

	% kollektiviseeritud taludest	Kolhoose	Kolhoosist talundeid keskmiselt
20. märtsil	8,2	641	17,2
5. aprillil	28	1 534	23,6
9. aprillil	48	2 079	26,7
20. aprillil	63,8	2 752	29,9
25. mail	71,1	2 904	31,6
1. oktoobril	78	3 003	33,8

1949. aasta lõpuks oli kolhoosidesse astunud juba üle 65% taludest. Järgneva paari aastaga sunniti ka esialgu kolhoosidest kõrvale jäänud talud ühismajanditesse astuma või oma majapidamist likvideerima. Paljud talupojad tegidki seda ja siirdusid linna. 1951. aasta lõpuks jõudis kollektiviseerimine Eesti NSV-s põhijoontes lõpule. Selleks ajaks oli kolhoosides üle 95% kõigist talumajapidamistest.¹⁰

Alguses olid valdavalt väikesed, ühe-küla-kolhoosid, mida peagi ühendama asuti. Kõik see kokku mõjus põllumajandusele katastroofiliselt. Veel 1958. aastal moodustas põllumajandustoodang 75% sõjaeelsest.¹¹

Ametliku propaganda järgi olid kõik kolhoosnikud ühismajandi peremehed, kuid tegelikult olid nad siiski vaid kolhoosimoonakad - palgatöölised. Ühistöö kaotas peremehetunde ning hoolimatus kujunes peaaegu et kolhoosi igapäevaelu normiks.¹²

1952. aasta oli ja jäigi Eesti põllumajandusele raskeimaks aastaks. Suvised-sügisesed sajud hävitasid põllusaagi ega lasknud järelejäänud vähestki koristada. Vihmas ja poris sumbatud

⁸ Laur, M., Pajur, A. 1997. Eesti ajalugu II. Tallinn: AVITA, lk 120

⁹ Zetterberg, S. 2009. Eesti ajalugu. Tänapäev, lk 542. Allikas: Taagepera, R. Soviet Collectivization of Estonian agriculture: The Taxation Phase. – Journal of Baltic Studies 10/1979

¹⁰ Laur, M., Pajur, A. 1997. Eesti ajalugu II. Tallinn: AVITA, lk 121

¹¹ Vahtre, L. 2004. Eesti ajalugu gümnaasiumile. Ilo kirjastus, lk 265

¹² Laur, M., Pajur, A. 1997. Eesti ajalugu II. Tallinn: AVITA, lk 121

aasta töötasuks arvestati 50 kopikat raha, 0,90 kg vilja ja 2 kg kartuleid normipäeva eest. Rahapuuduses ei saanud täielikult süüdistada ei juhtkonda ega kolhoosnikke endid, sest tollane majandussüsteem ei võimaldanud kolhoosil raha teenida. Kolhoosnikud elatusid peamiselt oma lehmast ja 0,6 hektari suurusest aiamaast ning imekombel suutsid mitmed pered saata lapsi kesk- ja kõrgematessegi koolidesse. 1950. aastatel hakati väikekolhoose massiliselt ühendama¹³, mida näitavad arvud allpool olevas tabelis (Tabel 2).

Tabel 2. Sovhooside ja kolhooside arv Eesti NSV-s 1950-1990¹⁴

Aastad	1950	1960	1970	1980	1990
Sovhoose	127	144	171	158	126
Kolhoose	2213	860	292	143	192
Kalurikolhoose	100	74	25	8	8

Kolhoosiehituses võib eristada vähemalt kahte ajajärku: 1940. aastate lõpust kuni 1960. aastate keskpaigani ja pärast seda. Esimese ajajärgu kavandid olid suurejoonelised, aga ehitustegevus väga väike. Planeeringuid tehti palju, kuid terviklikke kolhoosiasulaid püstitada ei suudetud. Kuni ehitamiseks veel raha nappis, püüti varasemaid hooneid siiski ära kasutada ja kohandada neid uuteks funktsioonideks (nt talumaja laudaks või mõisahoone rahvamajaksklubiks).¹⁵

1960. aastate keskpaigaks olid Eesti NSV maamajandid jõudnud majanduslikult paremale järjele ja kujunenud prestiižseteks ning tasuvateks töö- ja elukohtadeks. Jõukates majandites liikus rohkem raha kui linnades ja arhitektid said ellu viia palju lennukamaid ideid. Kolhoosid tellisid üksteist üle trumbata püüdes uuenduslikku arhitektuuri. Eesti NSV kolhoosiarhitektuurist kujunes unikaalne nähtus, mis leidis ajakirjades ja näitustel äramärkimist ka välismaal.¹⁶

1960. aastatest alates üha suurenev riiklik toetus parandas põllumajanduse olukorda märgatavalt, mis muutis oluliselt kolhoosikeskuste valmishitamine hoonestuspilti maal.

¹³ Pajur, A., Tannberg, T. 2006. Eesti ajalugu II. 20. sajandist tänapäevani. Õpik gümnaasiumile. Tallinn: AVITA, lk 120. Allikas: Julius Põldmäe. Nii mitu aega eluajas. Tallinn, 2002, lk 146

¹⁴ Pajur, A., Tannberg, T. 2006. Eesti ajalugu II. 20. sajandist tänapäevani. Õpik gümnaasiumile. Tallinn: AVITA, lk 120. Allikas: Eesti A & O. Tallinn, 1993, lk 317

¹⁵ Maa-asulate kujunemine Eesti NSVs. *Estonica*. Entsüklopeedia Eestist. http://www.estonica.org/et/Maa-asulate_kujunemine_Eesti_NSVs/ [26.03.2014]

¹⁶ Samas, [26.03.2014]

Paraku sai see kolhooside „õitseag” teoks ainult riigi pideva toetuse, mitte tõhusa tootmise tõttu. Põllumajandus jäi Eestis vähese tootlikkusega alaks, nii nagu ka kogu Nõukogude Liidus.¹⁷ 1960. aastatel, kui kolhoosid rahaliselt kosusid ja elamuehitus maal hoogustus, oli projekteerimises jõutud välja sektsioonelamu võidukäiguni. Maa-asulates hakati kasutama samu kujundusvõtteid ja isegi samu tüüpprojekte kui linnades. Aktiivne tüüpprojekteerimine jättis elamuehituse näol Eesti maapiirkondadele tugeva jälje, mida võõristatakse veel praegugi.¹⁸

1985. aastal töötas suur osa ühismajandite inimestest lasteasutustes, sööklates, kultuurimajades, sooja- ja energiavarustuses, mis teenindasid kõiki piirkonna elanikke.¹⁹

Möödunud sajandi kolmandad struktuursed muutused põllumajanduses algasid 1988. aastal enne Eesti taasiseseisvumist. Tolleaegne Eesti NSV valitsus tegi pretsedenditu otsuse, mille kohaselt lubati põllumajandustöötajatele müüa masinaid, seadmeid ja transpordivahendeid. Otsus pani aluse talude taasloomisele Eestis.²⁰

Esimesed õiguslikul alusel töötavad talud tekkisid 1989. aastal, mil võeti vastu taluseadus. Märkimist väärib, et see oli üks esimesi ‘uue aja’ vaimus seadusakte Eestis üldse. Süsteemsemad muutused algasid 1991. aastal, kui võeti vastu maareformi seadus.²¹

Väga raskesse olukorda sattus põllumajandus Eestis. Tegelikult olid raskused alanud juba varem, kui Nõukogude Liidu majandus kokku varises. Kolhoosid olid laiali saadetud, kuid elujõuliste talude kujunemine võttis aega. Euroopas oli põllumajandussaaduste üleküllus ja talunikele maksti rikastes riikides sissetuleku kindlustamiseks riigi eelarvest peale. Eesti riigil sellised võimalused puudusid ning seetõttu sattusid Eesti põllumehed keerulisse olukorda ja süüdistati sageli valitsust põllumajanduse tahtlikus välja suretamises.²²

Selle seadusega tagastati maa õigusjärgsetele omanikele ja võimaldati maad erastada piirkondliku ostueesõigusega või ka üldistel alustel. Järgmisel aastal võeti vastu põllumajandusreformi seadus, millega pandi alus endiste kollektiiv- ja riigimajandite

¹⁷ Põllumajanduse kollektiviseerimine. *Estonica*. Entsüklopeedia Eestist.

http://www.estonica.org/et/Põllumajanduse_kollektiviseerimine/ [28.03.2014]

¹⁸ Maa-asulate kujunemine Eesti NSVs. *Estonica*. Entsüklopeedia Eestist. http://www.estonica.org/et/Maa-asulate_kujunemine_Eesti_NSVs/ [26.03.2014]

¹⁹ Muutused maamajanduses. *Estonica*. Entsüklopeedia Eestist.

http://www.estonica.org/et/Maamajandusest_2001_aastani/Muutused_maamajanduses/ [26.03.2014]

²⁰ Samas, [26.03.2014]

²¹ Samas, [26.03.2014]

²² Vahre, L. 2004. Eesti ajalugu gümnaasiumile. Ilo kirjastus, lk 321-322

likvideerimisele, nende varade ja maade baasil uute talude ja põllumajanduslike ettevõtete: osatühingute, aktsiaseltside ja ühistute loomisele.²³ Põllumajanduse ümber korraldamine arenes valuliselt ja kohati tõsiste tagasilöökidega.²⁴

²³ Muutused maamajanduses. Estonica. Entsüklopeedia Eestist.

http://www.estonica.org/et/Maamajandusest_2001_aastani/Muutused_maamajanduses/ [26.03.2014]

²⁴ Pajur, A., Tannberg, T. 2006. Eesti ajalugu II. 20. sajandist tänapäevani. Õpik gümnaasiumile. Tallinn: AVITA, lk 159

2. Uurimistöo Vohnja kolhoosi ajaloost

2.1. Vohnja kolhoosi algusaastad

25. märtsil 1949. aastal olid koos Vohnja ja Voorse külade 39 talupidajat, kes otsustasid moodustada Vohnja ja Voorse küladesse kolhoosi.²⁵ Kolhoosi astumisel oli määratud sisseastumise maks.²⁶ Kolhoosi põhikirjast lähtuvalt olid kõik kolhoosiliikmed kohustatud oma loomad viima kolhoosi ühislauta. Arhiivimaterjalidest selgub, et korra rikkujatele, kellel lehm või hobune olid veel oma laudas, keelati kolhoosi karjamaal loomade söötmine ning kohustati kolme päeva jooksul nad ühisomandisse üle andma. Samuti kohustati tungivalt kolhoosnike perekonnaliikmeid kolhoosi astumise avaldust kirjutama.²⁷ Alljärgnev tabel, mis hõlmab aastaid 1949-1961 toob välja Vohnja kolhoosi liikmete arvu muutumise, mille põhjuseks oli väikeste kolhooside liitmine 1950. aasta lõpus ja hiljem inimeste lahkumisest kolhoosist (Tabel 3).

Tabel 3. Vohnja kolhoosi liikmete arvu muutumine ajavahemikus 1949-1961

Aastad	1.01.1950 ²⁸	1.01.1952 ²⁹	1.01.1953 ³⁰	1.01.1954 ³¹	1.01.1957 ³²	1.01.1962 ³³
Perekondade arv	55	249	258	241	203	184
Elanike arv	165	554	535	513	407	332
Aasta jooksul juurde tulnud pered	2	5	10	9	-	10
Aasta jooksul kolhoosist välja heidetud	2	-	3	1	-	-
Töövõimelised kolhoosnikud 16+	59	238	241	216	147	108
Alaealised 12-16	10	andmed puuduvad	121	74	62*	52*

* Kuni 12-aastased lapsed

²⁵ LVMA 645.1.108. Väljavõte protokollist nr 1, 25. märts 1949. Kolhoos „Suur Võit“. Juhatuse- ja üldkoosolekute protokollid. 1949-1950

²⁶ LVMA 645.1.108. Väljavõte protokollist nr 3, 15. mai 1949. Kolhoos „Suur Võit“. Juhatuse- ja üldkoosolekute protokollid. 1949-1950

²⁷ LVMA 645.1.108. Väljavõte protokollist nr 4, 8. juuni 1949. Kolhoos „Suur Võit“. Juhatuse- ja üldkoosolekute protokollid. 1949-1950

²⁸ LVMA 645.1.111. Kolhoos „Suur Võit“. 1949. aasta aastaaruanne

²⁹ LVMA 645.1.156. Kolhoos „Viisaastak“. 1951. aasta aastaaruanne

³⁰ LVMA 645.1.163. Kolhoos „Viisaastak“. 1952. aasta aastaaruanne

³¹ LVMA 645.1.172. Kolhoos „Viisaastak“. 1953. aasta aastaaruanne

³² LVMA 645.1.196. Kolhoos „Viisaastak“. 1956. aasta aastaaruanne

³³ LVMA 645.1.228. Kolhoos „Viisaastak“. 1961. aasta aastaaruanne

Vohnja külas asuva „Viisaastaku“ kolhoosiga ühendati 1950. aasta lõpus kolhoosid Järve, Kallaste, Võitleja, Linda ja Lembitu. Ühendatud kolhooside nimeks sai Viisaastak, mis asus tegevusse 15. jaanuaril 1951. aastal. Kolhoosi kontoriks määrati Vohnja rahvamaja³⁴ ruumid.³⁵

Kolhoosi töötajad olid kohustatud täitma normipäevi, sest kes ei täitnud, said hoiatuse ning kolhoosi üldkoosolek võis otsustada nende kolhoosist väljaheitmise küsimuse üle.³⁶ Vaatamata mitmekordsetele hoiatustele mõned siiski kolhoosis tööle ei asunud. Neid karistati 5 normipäeva maha arvamisega ja ühest elupaigast teise sunniviisilise üleviimisega.³⁷

Kolhoos Viisaastak algusaastate probleemidest saab ettekujutuse lugedes kolhoosiliikmeks astumise ning kolhoosist lahkumise avaldusi.³⁸ Need avaldused esitati kolhoosi juhatusale, kuid jäid sageli ka rahuldamata. Mitmest 1952. aastal esitatud avaldusest selgub, et kolhoositöötajatele maksti töö eest viljaga. Seega ei saanud kolhoosnikud oma töö eest rahalist tasu, vaid neile tasuti natuuras³⁹ (Lisa 1). Vähene rahaline tasu oli peamiseks põhjuseks, miks elukohta vahetada sooviti (Lisa 2). Aastal 1952 leidus veel inimesi, kes ei olnud seni kolhoosi astunud ning seda tehes olid nad valmis loovutama oma vara (hobuse, vankri, vedruäkke, adra) (Lisa 3). Oli ka neid, kes soovi avalduses väitsid, et hindavad kolhoosikorra headust, samas polnud neil ei talukohta ega varandust. (Lisa 4)

1965. aasta juhatuses koosoleku protokollidest selgub, et suureks probleemiks oli kujunenud alkoholi tarbimine, mida arutati pea igal koosolekul. Näiteks töötas traktorist purjus peaga, lõhkudes traktori järelkäru. Karistuseks määrati tema töötasust kinni pidada traktori ja järelkäru remont, materjal ja keevitustööd, 2 tööpäeva traktoril ja 1 päev haljastussööda veopäev. Lisaks viidi ta üle traktoristi ametikohalt traktoriremondi töökotta.⁴⁰

4. veebruaril 1966. aastal arutati kolhoosi juhatuses koosolekul kolhooside Viisaastak ja Koit liitmise küsimust. Kolhoos Koit oli väike majand, kellel puudus juhtkond. See oli ka liitmise peamine põhjus. Juhatuses liikmed pelgasid, et kolhoos Koit on mahajäänud majand ja nende

³⁴ Vohnja rahvamaja asus Vohnja mõisa ruumides (autori märkus)

³⁵ LVMA 645.1.153. Väljavõtte kolhoosi juhatuses protokollist nr 1, 3. jaanuar 1951. „Viisaastaku“ kolhoosi kolhoosnikute üldkoosolekute ja kolhoosi juhatuses koosolekute protokolliraamat

³⁶ LVMA 645.1.160. Väljavõtte kolhoosi juhatuses protokollist nr 8, 18. aprill 1952. Kolhoos „Viisaastak“. Juhatus- ja üldkoosolekute protokollid. 1949-1950

³⁷ LVMA 645.1.160. Väljavõtte kolhoosi juhatuses protokollist nr 6, 4. aprill 1952. Kolhoos „Viisaastak“. Juhatus- ja üldkoosolekute protokollid. 1949-1950

³⁸ LVMA 645.1.163. Kolhoos „Viisaastak“. Kolhoosi liikmeks astumise ja lahkumise avaldused. 1952

³⁹ Tasu natuuras ehk loodussaadustes, tarbeainetes, mitte rahas. Allikas: Eesti Õiguskeelsussõnaraamat. ÕS 2013 <http://www.eki.ee/dict/qs/index.cgi?Q=natuur&F=M>

⁴⁰ LVMA 645.1.269. Väljavõtte kolhoosi juhatuses protokollist nr 7, 19. november 1965. Kolhoos „Vohnja“. Protokolliraamat. 1965

ühinemise korral läheb kolhoosi territoorium nii suureks, et zootehnik ja agronoom ei jõua nii suures kolhoosis kõike ära teha. Puuduseks peeti ka traktoristide vähesust. Vaatamata sellele, et kolhoosis Koit oli tehnikat rohkem kui Viisaastakus, jäädi otsuse juurde, et ei ühineta, kuid lõppotsuse pidi tegema üldkoosolek.⁴¹

Ott Seppase mälestusi kolhoosi algusaastatest⁴²

Ott (sünd 2.03.1937) koos ema, vanaema ja vennaga küüditati 1949. aastal Vohnja külast Siberisse. Ta oli siis 8-aastane. See juhtus sellepärast, et isa arreteeriti ning tunnistati 1944. aastal riigivastaseks. Oti isal ei olnud talukohta ja kõik oli vanaema nimel. Oti ema oli külavolinik. Ka Ott tunnistati riigivastaseks.

Siberis olles sai ta tööle traktori peale, haakijaks. Traktorist oli sõjas käinud mees ning võttis Otti kui oma poega. Põllul jagas mees Otiga oma leivakotti, tänu millele jäi Ott ilmselt elama. Tema käe all õppis poiss traktoristiks. 1953. aastal oli Ott juba tehtud mees ning talle anti oma traktor.

Pärast Stalini surma, 1953. aastal, pidi Ott käima iga kuu allkirja andmas, et ta pole ära jooksnud. Üks naisterahvas kirjutas Eesti ülemkohtusse kirja ning küsis, mis on Oti süü, et teda on karistatud. Sealt tuli vastu kiri: „Teie olete vaba, see oli väike eksitus“. Ott viidi kaheksaks aastaks Siberisse, mis oli kõigest väike eksitus. 1957. aastal 3. märtsil saabus Ott Tapa rongijaama.

Kui Ott koos perega 1957. aastal oma kodukohta tagasi jõudis, oli Vohnja kolhoosiesimeheks Juhan Vaarman. Ema võeti kohe kolhoosi lüpsjaks. Oma vanasse majja nad tagasi ei saanud minna, kuna kõik oli paksult jänese-pabulaid täis, mistõttu elati Kaasik Helvi juures, kes töötas Vohnja kolhoosis raamatupidajana. Vaarman ütles, et maja tehakse korda ja nad saavad minna sinna tagasi elama.

Kui Ott 1960. aastal pärast sõjaväeteenistust Nõukogude armees läks ta Vohnja kolhoosi ehitusele tööle. Siis oli juba kolhoosiesimeheks Ants Tiinas. Ta teadis, et Ott on Siberis traktoristiks õppinud ja ta kutsuti tööle uuele nn imemasinale. Esimees niivõrd palus Otti, et ta tööle tuleks ja oli andnud kümme rubla liiguraha ka veel. Ott võttis traktori vastu ja ostis selle

⁴¹ LVMA 645.1.269. Väljavõte protokollist nr 10, 4. veebruar 1966. Kolhoos „Vohnja“. Protokolliraamat. 1965

⁴² Seppas, O. (17.01.2014). Mälestusi oma tööaastatest L. Pärna nimelises Vohnja kolhoosis. T-M. Vill. [Audiosalvestus]. Voorse küla

raha eest kolm pudelit viina ning jupi vorsti ka. Traktoril teenis Ott rohkem raha kui kolhoosiesimees.

Vana traktoriga sai Ott üleliidulisel sotsvõistlusel pronksmedali, millega käis kaasas ka rahaline preemia, 50 rubla. See oli Otil kõige kõrgem autasu oma töö eest. Aukirju sai ta igal aastal väga palju. Hiljem hakkas ta tööle teise traktoriga, millega ta enam autasusid ei saanud.

Aare Puusepa mälestusi kolhoosi algusaastatest⁴³

Aare (sünd 1934) mäletab oma lapsepõlvest seda, et neil oli oma talu ning nad said hästi hakkama. Kui algas II maailmasõda, oli tema vanematel juba raske, kuna isa oli nii vana ja teda ei võetud sõtta. Sakslased määrasid nende talule igasugused põllumajandussaaduste normid peale.

Aare läks 1952. aastal raamatupidamist õppima ning pärast kooli lõpetamist, 1954. aastal, asus Punase Tähe kolhoosi raamatupidajaks, kus töötas 5 aastat. 1959. aastal otsustas ta tulla tööle kodule lähemal asuvasse Vohnja kolhoosi. Aarele meeldisid väga loomad, niisiis otsustas ta tööle minna loomakasvatuse valdkonda ning töötas loomakasvatjana kokku nelikümmend aastat.

Esimesed kolhoosid moodustati 1949. aasta märtsikuu lõpus, pärast suurt küüditamist. Siis tulid vastavad töötajad külla kokku ja tehti koosolek. Vabatahtlikult ikka kolhoosi ei tahetud minna, kuid sellest polnud pääsu, sest öeldi, et kui vastu hakkate, siis autod ootavad ja on Siberisse sõit.

Kolhoosi algusaastatel oli maaelu ikka raske, kuna siis polnud midagi saada. Päevas teenitud summa eest sai osta ainult ühe tikutopsi. Aare mäletab, et kuidagi nad ikka selle aja läbi elasid ja suureks kasvasid.

Alguses oli iga küla omaette kolhoos. Aare külas oli Uku kolhoos, Kõrvekülas oli Linda kolhoos, Ohepalus oli Koidula kolhoos, Kolus oli Kevade kolhoos ja Vohnjas oli kolhoos Suur Võit. Sel ajal pandi sellised uhked nimed. Mõned aastad hiljem ühendati Vohnja kandis osa kolhoose ja siis sai selle nimeks Viisaastak. Viisaastaku esimeheks sai Vaarmann ja ta oli sellel kohal kuni 1959. aastani. Peale teda alustas esimehena Ants Tiinas. 1960. aastate

⁴³ Puusepp, A. (24.01.2014). Mälestusi oma tööaastatest L. Pärna nimelises Vohnja kolhoosis. T-M. Vill. [Audiosalvestus]. Uku küla

alguses liideti Viisaastakuga Punase Tähe nimeline kolhoos, millest sai hiljem Leikude osakond ning Kalevi kolhoos, millest sai Põima osakond. Kolhoosi nimeks sai Vohnja kolhoos. Hiljem oligi kolhoosis kolm osakonda – Vohnja, Leikude ja Põima.

Malle Reimanni mälestusi kolhoosi algusaastatest⁴⁴

Malle Reimann (sünd 22.07.1940) meenutas, et 1949. aastal viidi kogu tema koduküla Siberisse. Malle ema ja isa olid ka äraviidavate nimekirjas, aga neil oli korteris üks täitekomitee esimees, kes läks Rakveresse ja tõmbas nimed maha. Seejärel astusid Malle vanemad kolhoosi nagu kord ja kohus, kuid siis neile öeldi, et nad on kulakud ning peab kolhoosist välja viskama. Ja nii tehtigi. Malle jäi koos õega vanaema juurde.

Kui vanaema suri 1957. aastal, tulid vanemad koju. Siis oli kulakluse olukord juba rahunenud. Tal on väga hästi meeles see päev, kui tuldi lehmadele ja hobustele järgi. Sellel ajal oli väga suur vaesus ning Malle käis koos koolikaaslastega lehmadele kuuseoksi lõikamas, sest loomad olid kõik näljas.

Alguaastatel valitses maal suisa vaesus. Noored, kes olid vähegi võimelised õppima, põgenesid maalt linnadesse. Nad läksid tööstuskooli või keskkooli ja omandada haridus, et mitte maale jääda.

2.2. Lembit Pärna nimelise Vohnja kolhoosi „õitsenguaastad“

Vohnja kolhoosi reorganiseerimine ja liitmine kestis 1971. aastani. Alates 1975. aastast kandis kolhoos Nõukogude kindrali Lembit Pärna nime, kes ise Vohnjaga seotud ei olnud, aga siinkandis oli kunagi elanud tema vanaisa. Ülemustele Moskvas meeldis väga, et Eesti kolhoos võttis endale punakindrali nime.⁴⁵

L. Pärna kolhoosi esimeheks valiti 1982. aasta aprillikuus Ervin Kangur. Esimehe sõnul olid enam-vähem kõik tootmishooned, eriti laudad, tema ametisse astumisel armetus seisukorras. Nende kordategemisest tuligi kõigepealt alustada, tugevdades samal ajal ka ehitusbrigaadi. Sama aasta suvel sai valmis kaks uut 600 tonni mahutavat silohoidlat. Samuti tehti korda ka

⁴⁴ Reimann, M. (18.03.2014). Meenutused kolhoosiajast. [Audiosalvestus]. Vaiatu küla

⁴⁵ Golomb, S. 1993. Kolhoosi „matused“. - Viru Sõna, 13. märts, lk 2

vanad. 1982. aasta novembriks oli kohendatud kaks noorkarjalauta, mis kokku mahutasid 220 looma. Remonti vajasisid ka sõnnikuhoidlad ja -platsid, et põlluväetis asjata maasse ei kaoks. 1982. aastal sai valmis keskuse keldris 60 kohaga söökla, mida rahvas oli pikisilmi oodanud. Plaan nägi ette ka kohvikuruumid ning käiku läks uus, 12 korteriga elumaja, ning perenaiste tarvis hakati broilereid kasvatama.⁴⁶

1983. aastal 19. juulil kirjutas Helgi Pajo Punases Tähes, et kes pole mõned aastad Vohnjasse saanud, jääb L. Pärna nimelise kolhoosi keskuse juures üllatanult vaatama, sest muutunud oli kõik. Endine mõisahoone ja selle ümbrus oli sootuks teise näo saanud, sest peahoone oli värskelt värvitud ning selle esine haljastatud. Osa elamuid viidi tsentraalküttele ja said ka sooja vee. Seda tööd kavatseti jätkata. Toidupoele taheti juurde ehitada tööstuskaupade osakond. Unistati füsioteraapia- ja hambaravikabinetist ning sauna ehitamisest. Palju oli muutunud ka majandi tootmishoonete ümbruses.⁴⁷

Kaks aastat hiljem märkis Lauri Kirotar, et põllumajandussaaduste tootmine kulgeb ühismajandis viimasel ajal tõusujoones. 1984. aasta kogutoodangu maht ühe töötaja kohta oli 8608 rubla. Aastas realiseeriti rohkem kui kunagi varem: kokku 4,5 miljoni rubla eest. Sellist taset kolhoosis varem ei tuntud. Nüüd, mil majandi rahakott oli kosunud ning vanad tootmishooned korda tehtud, seati suund uusehitustele, sest tootmist tuli hakata laiendama. 1985. aastal kavatseti kulutada selleks 800 000 rubla. Ka inimeste töötasud oli kasvanud, sest 1984. aastal maksti koos preemiaga ühele töötajale keskmiselt 3123 rubla aastas.⁴⁸

1986. aastal kirjutas Sulev Kool Punases Tähes, et Lembit Pärna kolhoosis oli töötajate töötingimused jõudsasti paranenud. Kolhoosi töökojas oli ametisse võetud palju noori mehi -. 35-aastaseid ja nooremaid oli ühtekokku kolmandik, pensioniealisi ja -eelikuid 6-7.⁴⁹

Juhan Villi mälestusi kolhoosi „õitsenguaastatest“⁵⁰

Juhan (sünd 3.02.1954) alustas Lembit Pärna nimelises Vohnja kolhoosis tööd 1970. aastate teisel poolel. Ajal, mil ta alles agronoomiks õppis, soovitas üks tuttav, vana põllumees, minna

⁴⁶ Kuht, E. 1982. Tulemuse määrab ühine töö. - Punane Täht, 6. november, lk 3

⁴⁷ Pajo, H. 1983. Kes pole mõned aastad Vohnjas käinud. - Punane Täht, 19. juuli, lk 1

⁴⁸ Kirotar, L. 1985. Mõõdupuuks rubla. - Punane Täht, 5. märts, lk 2

⁴⁹ Kool, S. 1986. Remondipäevad L. Pärna kolhoosis. - Punane Täht, 13. märts, lk 1

⁵⁰ Vill, J. (oktoober 2013). Mälestusi oma tööaastatest L. Pärna nimelises Vohnja kolhoosis. T-M. Vill. [Käsikiri]. Vohnja küla

tööle agronoomiks ja kindlasti kolhoosi, mitte sovhoosi. Sel ajal oli põllumajanduses kaks erinevat ühistootmismajandit – sovhoos ja kolhoos. Kolhoos oli isemajandav ettevõtte ja sovhoos riiklik.

Juhan läks Rakvere põllumajandusvalitsusse ja küsis peagronoom Tamme käest agronoomi töökohta Rakvere lähedale. Tööd pakuti Roela sovhoosi või Lembit Pärna nimelisse kolhoosi. Kuna viimane asus Tapa külje all, kus oli hea raudteeühendus, sai see ka valikus osaliselt määravaks.

Juhani arvates oli Vohnjas võrdlemisi igav elu. Külas oli ainult üks kortermaja ning kaks korda nädalas näidati kino. Muud seltsielu seal ei olnudki. Kuna Juhan oli just koolist tulnud, ei olnud tal ka sõpru ega tuttavaid, sest ta on pärit Lääne-Eestist. Kui nädalavahetus juhtus vaba olema, sõitis ta Tartusse sõpradele külla. Pikapeale harjus Juhan eluga Vohnja külas ära. Talvel läks juba lõbusamaks, sest siis korraldati igasuguseid üritusi, kohviõhtuid ja kolhoosipidusid.

Kolhoosi võeti Juhan tööle seemnekasvatuse agronoomiks. Kolhoosi üldpind oli sel ajal umbes 15000 hektarit, millest haritavat maad oli üle 4000 hektari, sellest põldu üle 3300 hektari. Juhanil on hästi meeles esimene päev, kui ta Vohnjasse tuli. Ta läks kohe esimehe jutule. Sel ajal oli kolhoosi esimeheks Ants Tiinas (foto 1), kes oli väga asjalik agronoomiharidusega esimees. Ta oli pärit vanast, suurest talust ning lapsest saadik põllutööd teinud. Majandi juhtimisega sai ta väga hästi hakkama ja teda austati.

Foto 1. Eesrindlaste autasustamine 1975. aastal.

Alt reast vasakult aseesimees Kalju Veltri, pearaamatupidaja Helvi Kaasik, kolhoosiesimees Ants Tiinas, peagronoom Heinrich Reimann. Malle Reimanni erakogu.

Kui Juhan esimesel päeval tema kabinetti astus, oli esimehe esimene küsimus peale tervitamisest: „Kas sa viinamees oled?“. Juhan vastas, et ta on veel natuke liiga noor. Ants hakkas naerma ja ütles: „Oled tööle võetud“. Ta hakkas tööle koos peaaegronoom Heinrich Reimanniga (foto 2), kelle kohta on Juhani öelda ainult kiidusõnu. Juhan ei oleks ilmselt nii kauaks sinna tööle jäänud, kui tal sellist ülemust ei oleks olnud. Algul olid nad Heinrichiga kahekesi aegronoomid, kuid paari aasta pärast võeti tööle rohumadeaegronoom, hiljem ka haljastusaegronoom. 1980. aastate keskel võeti neile lisaks veel tööle kaks aegronoomi. Seega oli kokku kuus aegronoomi. Igas osakonnas töötasid osakonnajuhatajad ja nendel olid osakonnaaegronoomid.

Foto 2. Heinrich Reimann 1960. aastate algul. Malle Reimanni erakogu.

Kui nad Reimanniga kahekesi töötasid, oli Juhani töökohustuseks kevadkülvijälgimine (foto 3), sügisel viljakoristuse organiseerimine, suvel aegrokeemikutöö ja kuivsilovalmistamine. Tööd oli alguses palju. Juhani nooruse tõttu suhtus osa vanemaid töölisi temasse seetõttu mittesoosivalt. Seega - tal tuli ennast tõestada. Kahjuks ei tahtnud nad hästi korraldusi kuulata, kuid võibolla jäi Juhani ka suhtlemisoskusest puudu.

Foto 3. Kevadkülv traktoriga T54 1960. aastate algul. Ott Seppase erakogu

Juhan Vill meenutab, et kaks korda nädalas oli Vohnjas kinoõhtu. Traditsiooniliselt peeti kolhoosis igal aastal lõikuspidu, põllumeestepäeva ja naistepäevapidu. Need olid sellised peod, mille kulud võttis kolhoos täiesti enda kanda. Lauad olid kaetud ja mängis ansambel. Esinema kutsuti selleaegsed estraaditähed: Tarmo Pihlap, Kuldne Trio, Artur Rinne, Tõnis Mägi jne. Külas käisid peale lauljate ka mitmed näitlejad ja naljamehed.

Foto 4. Külaliseks oli Sulev Nõmmik.

Vasakul peaaegne agronoom Heinrich Reimann. Malle Reimanni erakogu

Kolhoosil oli ka oma kalameesteühing ja jahisektsioon. Juhan kuulus mõlemasse. Kalameestele osteti mootorpaat kala püüdmiseks Peipsi järvel ning jahimeestel oli oma maja, kus pärast jahti pidu peeti neil oli ka lasketiir. Igal aastal korraldati töötajale paar reisi teistesse Nõukogude Liidu vabariikidesse. Juhan rändas läbi peaaegu terve Nõukogude Liidu. Näiteks: Venemaa Euroopa osa, Moldova, Usbekistani, Gruusia, Armeenia, Aserbaidžani. Reisid olid suhteliselt odavad ning ametiühing maksis veel poole rahast. Tegeleti ka spordiga, võeti osa põllumajandustöötajatele korraldavatest spartakiaadidest (foto 5).

Juhani arvates L. Pärna kolhoos eriti edukate hulka ei kuulunud, vaid oli keskmiste näitajatega majand Rakvere rajoonis. Ka piimatoodang oli keskmisel tasandil. Suuremate saavutuste hulka võib lugeda 1977. aastal üle 4 tonni hektarilt saadud teravilja. See oli sellel ajal tugev saak, millega saavutati ENSV-s kolmas koht. 1986. aastal oldi vabariigis teraviljatoomise omahinnaga teised. Juhani arvates ei olnud see tegelikult mingi saavutus, sest kolhoosi tehnika (traktorid, kombainid) ja tootmishooned (kuivatid) olid amortiseerunud. Majandis pandi pööras loomakasvatustehoonete remondile ja uute ehitamisele. Kui Juhan kolhoosi tuli, oli terves Nõukogude Liidus majanduse õitsenguaeg, mis kestis 1980. aastate keskpaigani ja siis algas langus. See kajastus ka kolhoosielus.

Foto 5. Majandite vaheline spartakiaad 1984. aastal. Kalev Kikerpilli erakogu

Kolhooside „õitseajal“ olid töötajate palgad korralikud. Juhan sai kuupalka umbes kakssada rubla, lisaks juurdearvestus ja preemiad. See oli vanemspetsialisti palk. Hästi teenisid ka lüpsjad ja traktoristid.

Vohnja kolhoosis ei olnudki midagi erilist, mida teistel polnud. Põhitulu tuli majandil loomakasvatusest (piim, liha), sest mingeid kõrvaltootmisi ei olnud. Oli väike forellikasvatus, aga see ei andnud erilist tulu. Mingeid imesid ei sündinud, sest niimoodi elas enamik sovhoose ja kolhoose.

Juhani arvates oli kogu see kolhoosi süsteem veider ja imelik ning küsimuseks jääb, kuidas ta üldse suutis eksisteerida. Näiteks majandi kuue agronoomi töö oleks saanud edukalt ära teha kolmekesi ja seda igal erialal, seega mängiti palju töötegemist. Majandis oli oma tsiviilkaitsetülem, partorg jne. Juhan ei mõista, milleks neid tegelikult üldse vaja oli.

Teravilja külvipind oli keskmiselt 600 hektari ringis ja seal töötas umbes 20 inimest. Hetkel teeb OÜ Petkus⁵¹ selle töö kolme inimesega ära, muidugi tehnika kvaliteet ja võimsus on nüüd midagi muud, kui see oli Nõukogude ajal. Kui kolhoosi tuli uus tehnika, siis kõigepealt remonditi seda töökojas mitu nädalat, mõnikord isegi mitu kuud ja alles siis saadi sellega tööle hakata.

⁵¹ OÜ Pektus on Juhan Villile kuuluv ettevõtte

Sel ajal anti majanditele partei poolt sotsialistlikud plaanid ja kohustused, mis olid reaalseid olusid arvestavad, mistõttu neid ka enamasti täideti. Probleeme tekkis ainult siis, kui ilmastik alt vedas. Siis jäi plaan täitmata. Nõukogude ajal visati nalja, et meie põllumajandusel on viis vaenlast: kevad, suvi, sügis, talv ja imperialism ehk sotsialismi vaenulik ümbrus. See tähendas, et kui plaan täitmata jäi, leiti ikka mõni põhjus, millega tegematajätmist põhjendada.

Üldiselt olid eesti maainimesed Juhani arvates kohusetundlikud ning tegid oma tööd korralikult ja ausalt. Oli muidugi ka erandeid - joodikuid ning päevavargaid, nagu tänagi. Kolhoosiajal saadi selle eest noomitus ja võeti preemiad ära, aga töölt lahti ei lastud kedagi, sest Nõukogude Liidus pidi kõigil töökoht olema.

Ott Seppase mälestusi kolhoosi „õitsenguaastatest“⁵²

1976. aastal saadeti Ott Tartusse saksa silokombainil töötamist õppima. Kui muidu õpitakse sellel töötama kolm aastat, õppis Ott sama asja kolme päevaga selgeks. Järgmisel aastal õppis ta Järva-Jaanis uue traktoriga töötamist. Peale seda olidki silokombain ja traktor T150K tema põhilised töövahendid. Nendega hakkas Ott jälle autasusid saama. Ta sai kolhoosis teise koha ja selle eest jälle 50 rubla.

Kui Ott Venemaalt tagasi tuli, oli kolhoosiesimeheks Vaarman. Oti arvates oli kolhoosiesimeestega selline lugu, et nad olid õhtuks alati alkoholijoobes. Kui Ott sõjaväest tuli, oli esimeheks saanud Tiinas ja tema Oti sõnul viina ei võtnud. Mida Tiinas ütles, siis nii pidigi olema. Kui tema oli esimehena tööl, oli viljasaak suur ja kolhoos üldiselt heal järjel. Kolhoos võimaldas oma parimatele töölistele ekskursiooni Sotši. Pärast Tiinast asus ametisse Veltri Kalju. Ta oli natuke teistsugune mees, selline vaikne ja omaette. Järgmine kolhoosiesimees Ervin Kangur oli venemees. Kangrut kiitis Ott selle eest, et võttis Vohnja mõisa keldrisse söökla ehitamise käsile. Kui Kangur lõpetas, sai esimeheks Jüri Suurkivi. Tema oli noor ja teised kõik vanad. Siis hakkas juba kolhoos lagunema ka ning Suurkivi ei osanud selle nähtusega Oti arvates midagi ette võtta.

Kuna talvel eriti tööd ei olnud, siis korraldati kolhoosis igal nädalavahetusel kohvi- ja tantsuõhtud. Kutsuti külla Tallinnast näitlejaid. Nagu näiteks Sulev Nõmmik (foto 4), Ervin Abel (foto 6), Ferdinand Veike ja Vello Viisimaa, samuti ka lauljaid, nagu Artur Rinne. Külas

⁵² Seppas, O. (17.01.2014). Mälestusi oma tööaastatest L. Pärna nimelises Vohnja kolhoosis. T-M. Vill. [Audiosalvestus]. Vorse küla

käisid ka sõjaveteranid. Kui ei olnud külalisi väljastpoolt, siis olid kohalikud. Jaanipäeval olid suured pidustused, nagu praegugi. Ainult siis tähistati ikka rohkema viinaga.

Foto 6. Külaliseks oli näitleja Ervin Abel. Malle Reimanni erakogu

Aare Puusepa mälestusi kolhoosi „õitsenguaastatest“⁵³

Kolhoosis oli Aare keskusefarmis brigadir, mille alla kõik loomad kuulusid. Peale selle seemendas ta ka terve kolhoosi veised ja hiljem töötas veel lüpsjana. Tal oli kokku 3 ametit. Palka sai päris hästi, ei saanud nuriseda. Tööd oli siiski väga palju. Aare oli tööl nii ööd kui päevad, kuid kuna talle meeldis loomadega tegeleda, siis ei olnud tal selle vastu ka midagi. Aare tegi oma tööd eeskujulikult.

Töö oli Aarel ikka peamine. Väga palju vaba aega tal ei olnud, sest tal oli mitu ametit ja kõik tööd tuli ära teha. Öösel läks ta kolme-nelja ajal tööle. Tal kulus pool ööd piima jahutamisele, kuna lüpsilehmi oli kakssada. Piim ei jahtunud basseinis äragi, sellepärast olid juures veel lisavannid. Kui see töö sai tehtud, läks Aare koju enda loomi talitama. Kolhoosis oli üks tubli vetarst, kes teda õpetas. Aare väitel ei surnud tema tööajal vasikaid ära, kuigi teistel juhtus seda tihti. Ta sai ka mitmeid autasusid. Olulisemad olid austusemärk ja teenetemärk.

Aare arvates on elu nüüd ikka palju parem. Kolhoosielu vastu tal midagi ei olnud, sest ta oli oma tööga rahul.

⁵³ Puusepp, A. (24.01.2014). Mälestusi oma tööaastatest L. Pärna nimelises Vohnja kolhoosis. T-M. Vill. [Audiosalvestus]. Uku küla

Malle Reimanni mälestusi kolhoosi „õitsenguaastatest“⁵⁴

Malle (foto 7) väidab, et kolhoosi õitsenguaastateks saab nimetada 1960. lõpuaastaid kuni 1980. aastate keskpaigani. Siis said inimesed korralikku palka ja oli ka võimalus aktiivseks puhkuseks. Kui kolhoosil oli õitseage, tehti mõisahoonete remonti, olid kohviõhtud ning erinevad üritused. Siis ei olnud elul eriti vigagi. Kolhoosiajal ei puudunud kellelgi töökoht, aga kuidas nad tööd tehti, see on iseasi. Inimesed elasid nii nagu oli ja ei osatudki paremat tahta. Elati infosulus. Inimesed ei teadnud, kuidas mujal maailmas elatakse, sest välismaale minna eriti ei lastud. Tehti tööd, elu liikus edasi. Ka hooned ei seisnud tühjadena, nagu praegu.

Foto 7. Malle Reimann, peagronoom Heinrich Reimann, traktorist Lenini ordeni kavaler Aksel Kikerpill. Kalev Kikerpilli erakogu

2.3. Vohnja kolhoosi hääbumine ehk “matused“

1993. aastal lakkas Vohnja kolhoos kui juriidiline üksus olemast. Samuel Golomb andis 13. märtsi 1993. aasta Viru Sõnas edasi emotsioonid kolhoosi viimasel peolt, mida võis ka „matuseks“ nimetada. Kolhoosnikud olid otsustanud viimast korda pidada pidu kolhoosi raha eest. Süüdati leinaküünlad ning vaatamata peo korraldajate huumorimeelele olid saalis viibijad üpris tõsised. Peol oli küll lõbus, mängisid pillimehed, töötas kolm baari, kuid lauas, kus istusid eakamad inimesed, oli meeleolu nukravõitu. Nende arvates olid nad „oma elu asjata raisanud“.⁵⁵

⁵⁴ Reimann, M. (18.03.2014). Meenutused kolhoosiajast. [Audiosalvestus]. Vaiatu küla

⁵⁵ Golomb, S. 1993. Kolhoosi „matused“. - Viru Sõna, 13. märts, lk 2

Ajale jäi jalgu ka Vohnja küla keskel toretseva punakindrali Lembit Pärna monument, mida taheti okupatsioonide muuseumile hoiule anda, et teha ruumi rahvuslipu jaoks. „Meil on koolis isamaaline kasvatus, mitte kommunistlik,“ tähendas Virumaa Teataja ajakirjanikele Vohnja koolijuhataja Malle Reimann 25. mail 2004.⁵⁶

Malle Reimanni meenutused L. Pärna büsti mahavõtmisest⁵⁷

Kolu vana parki istutati palju noori pärnasid kindral Lembit Pärna auks ja seda taheti hakata nimetama Pärna pargiks. See toimus 1981. aastal. Lembit Pärna büsti avamine toimus 1983. aastal. Põhjuseks toodi, et Pärna vanaisa on Vohnja lähedalt Ohepalust pärit. Otsest seost tal Vohnjaga ei olnud. Enamikule Vohnja rahvale ei meeldinud, et punakindral seisab koolimaja ees. Monumendi eemaldamise üle on olnud palju vaidlemisi. Kui Malle hakkas organiseerima büsti mahavõtmist, leppis ta Okupatsioonimuuseumiga kokku, et nad viivad selle büsti ära. Kuid päev enne selle mahavõtmist helistati muuseumist, et Tallinnas oli 42. keskkooli ees täpselt samasugune kuju ja see toodi juba sinna. See tähendas, et Vohnja kooli ees olevat büsti ei tahetud. Kui Malle oli täiesti paanikas, helistas üks võõras mees ja ütles, et tal on seda kuju tarvis oma muuseumi jaoks. Büsti äraviimisest tehti ka televisioonisaated. Paljud arvasid, et see on õige, aga venemeelne saade mõistis selle teo hukka.

Juhan Villi mälestusi kolhoosi viimastest aastatest⁵⁸

Juhan Villi arvates uskusid vist vähesed, et kolhoosid ära kaovad. Loodeti ja unistati aga küll, et see nõukogudevärk ükskord ära lõpeb. Lõpuaastatel oli terves riigis inflatsioon, majandus langes, palgad olid samal tasemel, kuid poed tühjad. Kui taastati Eesti Vabariik, siis oli selge, et kolhoosid kaovad. Juhan oli selle poolt, et kolhoos lõpetaks oma tegevuse.

Kui kolhoos oma tegevuse lõpetas, avanes Juhanil võimalus teha oma firma, OÜ Petkus. See oli ainuke võimalus tegeleda sellega, mida ta oskas ja mida oli õppinud – taimekasvatusega. Alguses olid nad firmas neljakesi ja maad oli 150 hektarit. Kuid nüüd on nad kolmekesi ja maad harivad ligi kuussada hektarit maad.

⁵⁶ Mäe, A. Herm, T. 2004. Punakindral jääb rahvuslipule ette. - Virumaa Teataja, 25. mai, lk 1

⁵⁷ Reimann, M. (18.03.2014). Meenutused kolhoosiajast. [Audiosalvestus]. Vaiatu küla

⁵⁸ Vill, J. (oktoober 2013). Mälestusi oma tööaastatest L. Pärna nimelises Vohnja kolhoosis. T-M. Vill. [Käsikiri]. Vohnja küla

Foto 8. Vohnja küla pood 1980. lõpuaastatel

Allikas: Vohnja kolhoos. SA Virumaa Muuseumid. RMF 1543_22.jpg

Juhan kolhoosielu tagasi ei tahaks. Kolhoosielu tuleb tihti meelde, eriti meenuvad endised töökaaslased ja sõbrad, kellest mõned on juba surnud. Kui endiste kolhoosnikega kokku saab, siis räägitakse ikka juttu. Nii mõnigi nutab endist aega tagasi, aga need on põhiliselt vanemad inimesed ning Juhani arvates on see pigem noorus, mida nad taga igatsevad, mitte kolhoosiaeg. Siiski igatsevad vanemad inimesed kolhoosiaega tagasi, sest nende arvates oli siis parem elu – kõigil oli tööd, said palka ning lõbusam oli elada. Juhan arvab, et nendest inimestest võib aru saada, sest nad töötasid terve oma elu kolhoosis. Kolhoosi algusaastatel oli neil raske, kuid pidevalt läks töö kergemaks, elu paremaks ning väga paljud töötasid hingega.

Juhani ütlust mööda on tänapäeval veel kasutuses kolhoosiajal ehitatud hooned, näiteks teravilja kuivatid, töökojad, farmid, sigalad ja ka korterelamud. Kahjuks väga paljud neist seisavad siiski ka tühjalt ning on lagunened, sest enam ei ole nii palju põllumajanduslikku tootmist, kui oli kolhoosiajal. Inimeste suhtumine töösse on muutunud paremuse poole. Kolhoosiajal suhtusid paljud töö tegemisse arusaamisega „mõisaköis las lohiseb“, sest siis oli niisugune kord, et kõik pidid tööd saama. Tänapäeval on nii, et kes ikka tööd ei tee, teda ei hoita tööl ja ongi töötu. Paljude traktoristide kohta öeldi nõukogudeajal mitte traktorist, vaid traktori rist, sest nad pigem lõhkusid masinaid, kui töötasid nendega. Juhani meeldib praegune elu ja töö rohkem, sest praegu ta töötab iseendale. Nüüd on tal omad töömehed, keda ta tunneb ja kes on motiveeritud oma tööd tegema.

Ott Seppase mälestusi kolhoosi viimastest aastatest⁵⁹

Ott tuli kolhoosist ära siis, kui kolhoos juba lagunema hakkas. Tema jaoks tulid Vohnja kolhoosi matused nii äkitselt. Oti arvates oleks see kolhoos võinud veel edasi töötada, kui keegi oleks selle nimel pingutanud. Tema arvates oleks kolhoos ka paremal järjel olnud, kui kõik hästi töötanud oleksid, mitte niisama käed rüpes istunud. Oti arvates oli kolhoosielu mõnes mõttes parem, kui praegune elu, sest nad said käia nii tööjuures, et pidanud otseselt midagi tegema, aga palk anti kätte ikkagi. Nüüd, kui minnakse tööle, peab ikka korralikult tööd tegema. Sellist asja enam ei ole, et lähed tööle ja plaksutad ainult käsi ning õhtul ei pea neid isegi pesema, kuna terve päev pole midagi teinud. Kolhoosiajal juhtus sellist asja tihti.

Malle Reimanni mälestusi kolhoosi viimastest aastatest⁶⁰

Kui kolhoosi ei oleks olnud, oleks kõik see elu siin taludes edasi läinud, sest igas majas oli palju lapsi. Enam ei ole siin eriti kedagi sellest ajast. Kolhoosi lõppedes moodustati ühistud, aga praeguseks on nendest paljud oma tegevuse lõpetanud, mistõttu paljud tootmishooned on tühjad ja lagunevad. Kuna inimestel ei ole tööd, on nad maalt ära läinud ning sellepärast on ka paljud kortermajad pooltühjad. Maal on elu Malle arvates seisma jäänud.

Jüri Suurkivi mälestusi kolhoosi viimastest aastatest⁶¹

Jüri Suurkivi (25.08.1964) oli L. Pärna nimelise kolhoosi viimane esimees. Tema sõnul on nii tema isa kui ka ema pärit Vohnjast või selle lähedalt. Pärast 8. klassi läks Jüri Tallinnasse õppima põllumajanduse mehhaniseerimist. Tehnikumis lõpetas ta kiitusega. Pärast 8. klassi oli Jüri kõikidel suvevaheaegadel majandis tööl - 1978. aastal oli ta töökojas abiliseks, siis juba traktori peal ning hiljem kartulivõtmisel. Sellel ajal elas ta Tapal.

Jüri asus EPAsse õppima 1986. aastal. 1988. aastal organiseeris ta Vohnja kolhoosi EÜE malevarühma, mis töötas kolmel järjestikusel suvel. 1990. aastal lõpetas EPA ja hakkas sügisest Vohnja kolhoosis tööle, kolides ka sinna elama. Ta alustas tööd mehaanikuna ning seejärel peaenergeetikuna.

⁵⁹ Seppas, O. (17.01.2014). Mälestusi oma tööaastatest L. Pärna nimelises Vohnja kolhoosis. T-M. Vill. [Audiosalvestus]. Voorse küla

⁶⁰ Reimann, M. (18.03.2014). Meenutused kolhoosiajast. [Audiosalvestus]. Vaiatu küla

⁶¹ Suurkivi, J. (29.03.2014). Meenutused kolhoosiajast. [Audiosalvestus]. Vohnja küla

1991. aasta kevadel toimus kolhoosiesimehe valimine. Kandidaatideks olid Jüri Suurkivi ja Ervin Kangur. Valituks osutus Jüri. Tema sõnul toimus see väga ruttu ning ta ei osanud ka midagi karta.

Pärast Eesti taasiseseisvumist võeti vastu 1992. aastal põllumajandusreform,⁶² mille läbiviimiseks oli kaks varianti. Üks neist oli jagada laiali kolhoosivara (loomad, kinnisvara) üksikisikutele, kes olid seal kolhoosiajal töötanud. Nii otsustati teha näiteks Kihlevere kolhoosis. Teine variant oli olemasoleva baasil orienteeruda ümber uutes turumajanduslikes oludes ja tööd jätkata. Pärna kolhoosi variant oli nõ vahepealne - jätkata tootmist ning mitte tassida kõike laiali.

Jüri on arvamusel, et reformi demokraatlikult läbi viia ei saa, sest rahul ei ole kõik mitte kunagi. Vohnja kolhoosi inimesed tema arvates nii piisavalt kokku ei hoidnud, et uut ettevõtet luua uutes tingimustes. Jüri oli plaan tekitada töövõimelised üksused kolme osakonna baasil (Vohnja, Põima ja Leikude). Alguses need üksused tekkisidki. Kuna Jüri ise seda reformi kolhoosis vedas, siis tegi ta otsuse, et ise ei ühine ta kuskile üksusesse. Jüri sõnul ei saa ühtegi reformi hästi läbi viia jupikaupa. Eesti on tänu sellele tugevalt arenenud võrreldes teiste Balti riikidega. Omandivorm muudeti ära, kuid majand säilis. Tänapäevani töötavad kolhoosiajast näiteks Sarapiku piim, Ruiksi sigala, Petkus ja Temper.

Kuna Vohnja kolhoos ei olnud otseselt seotud Venemaa turuga, vaid toodetud piim viidi Rakvere piimakombinaati ning liha Rakvere lihakombinaati, siis selles osas oli tootmist võimalik jätkata. Inimeste koostöö ja tahe olid kõige olulisemad. Kõigile anti osakud välja. Midagi suurt moodustada oli väga keeruline. Jüri arvates on kolhoosiaegset suhtumist veel praegugi näha.

1. märtsil 1993. aastal läksid üksused omaette finantside peale. Seda kuupäeva võib lugeda L. Pärna nimelise Vohnja kolhoos lõpuks. Juriidiliselt kestis kolhoos siiski edasi. Loodi hoiu- ja laenuühistu, mis oli kolhoosi õigusjärglane ning hakkas tegelema kolhoosi likvideerimisega. See protsess pole tänaseks veel oma tegevust lõpetanud. 29. aprillil 1998. aastal läks hoiu- ja laenuühistu sundlõpetamisele kuuluvate ettevõtete nimekirja.

⁶² 1992. aastal võeti vastu põllumajandusreformi seadus, millega pandi alus endiste kollektiiv- ja riigimajandite likvideerimisele, nende vara ja maa baasil uute talude ja põllumajandusettevõtete loomisele. Osa majandeist suutis oma tegevuse turumajanduse nõudmistele vastavalt ümber korraldada ja on praegugi elujõulised, teised aga mitte; osa talunikest rajas jätkusuutliku tootmis- või turismitalu, teised ei tooda enam endagi tarbekski; mõnel pool on ka maal küllaga töökohti, teisel jälle elu kiratseb.

(Allikas: Mälestusi ja kogemusi seoses põllumajandusreformiga. Eesti Põllumajandusmuuseum. <http://www.epm.ee/kusimustik-1992-a-pollumajandusreformi-kohta/> [28.03.2014])

KOKKUVÕTE

Käesolevas töös uuris töö autor Vohnja kolhoosi ajalugu selle tekkimisest kuni lagunemiseni. Autor andis ajaloolise ülevaate kolhoosiajast Eestis 1940. aastate keskpaigast kuni kolhoosi lagunemiseni pärast Eesti Vabariigi taasiseseisvumist.

Autor seadis endale eesmärgiks analüüsida nõukogudeaegse kolhoosipärandi mõju tänases päevas toetuses Vohnja kolhoosi näitele. Kõik töös kasutatud allikmaterjalid kajastasid antud perioodi sarnaselt.

Vohnja kolhoos loodi pärast märtsi küüditamist koheselt, 1949. aastal. Kolhoosi astumisel oli määratud sisseastumise maks. Samuti olid inimesed kohustatud viima oma loomad ja vara kolhoosi ühislauta. Kolhoosi töötajatele olid ette määratud normipäevad ning kui nad neid ei täitnud, said hoiatuse. Enamasti kolhoosist inimesi välja ei heidetud, kuna töölisi oli vaja. Alguses maksti kolhoosnikele töö eest natuuras, peamiselt viljaga. Rahalist tasu hakkasid nad saama hiljem. 1950. aastatel hakati terves riigis väikekolhoose massiliselt ühendama. Vohnja külas asuva kolhoosiga ühendati 1950. aasta lõpus viis kolhoosi. Ühendatud kolhooside nimeks sai Viisaastak.

Vohnja kolhoosi reorganiseerimine ja liitmine kestis 1971. aastani. 1975. aastast hakkas kolhoos kandma Nõukogude kindrali Lembit Pärna nime. 1960. aastate keskpaigaks oli Vohnja kolhoos juba jõudnud majanduslikult paremale järjele, nagu ka teistes Eesti NSV kolhoosides. Vohnja kolhoosis, eriti 1980. aastate alguses, ehitati palju uusi hooneid ning reorganiseeriti vanu. Elu maa-asulas hakkas välja nägema linna moodi, sest majade ehitamisel kasutama samu tüüpprojekte kui linnades. 1960. aastatest alates üha suurenev riiklik toetus parandas põllumajanduse olukorda märgatavalt ka Vohnja kolhoosis.

Muutused Vohnja kolhoosi hääbumise suunas hakkasid aset leidma 1980. Lõpuaastatel nagu ka mujal Eestis. Intervjuude põhjal selgus, et kolhoosi kokkuvarisemine tuli töötajatele üsna äkitselt. Inimestel ei uskunud, et kolhoosiajale võib ükskord tulla ka lõpp ehkki seda siiski südames sooviti. Kuna enamasti ei saadud aru, miks kolhoosid oma eksisteerimise lõpetasid, süüdistati selles nii kolhoosiesimeest kui ka Eesti Vabariigi valitsust. Intervjuudest jäi kõlama ka selline mõte, et kui oleks keegi võtnud kätte ja lasknud lahti kõik töölised, kes ainult käed rüpes istusid ning jätnud tööle ainult hingega töötavad inimesed, oleks kolhoos ehk isegi edasi töötanud. Autori arvates ei olnud aga võimalik sotsialistlikku majandussüsteemi üks-üheselt

turumajandusele ilma kadudeta üle kanda. Taasiseseisvunud Eesti aeg oli saabunud ning kolhoosid lagunesid igal pool ning selles ei olnud süüdi ükski kolhoosiesimees isiklikult.

Autor tunneb end rahulolevana, kuna ta on teinud esimese sammu Vohnja kolhoosiajast mälestuste kirja panemise suunas. Tegelikult on see teema väga suur ja on veel palju millest rääkida. Autori arvates läks käsitletav ajaperiood inimestele väga hinge, kuna nad veetsid terve oma elu kolhoosides töötades. Paljud endised kolhoositöötajad tunnevad end kurvalt, aga samas ka vihaselt sellest ajaperioodist rääkides, sest nad ei tundnud siis end vabana ning nagu raiskasid ainult oma elu.

Autor on täitnud oma põhieesmärgi - panna kirja oma isa mälestused, kuna see oli esimene asi, mis motiveeris autorit uurimistööd tegema. Ta tahtis salvestada inimeste meenutusi kui kolhoosipärandit, sest varsti enam endiseid kolhoosnikke siin ilmas ei ole ning tulevatel põlvkondadel ei ole aimugi, milliseid mõtteid ja mälestusi need inimesed oma südames kandsid veel pikki aastaid peale kolhooside kokkuvarisemist. Ilmselt jäävad lagunenuid kolhoosiaegsed hooned kui „mälestussambad“ veel pikalt seda aega meenutama.

KASUTATUD ALLIKAD

Raamatud ja ajalehed

- Laur, M., Pajur, A. 1997. Eesti ajalugu II. Tallinn: AVITA
- Pajur, A., Tannberg, T. 2006. Eesti ajalugu II. 20. sajandist tänapäevani. Õpik gümnaasiumile. Tallinn: AVITA
- Zetterberg, S. 2009. Eesti ajalugu. Tänapäev
- Vahtre, L. 2004. Eesti ajalugu gümnaasiumile. Ilo kirjastus
- Golomb, S. 1993. Kolhoosi „matused“. - Viru Sõna, 13. märts
- Kirotar, L. 1985. Mõõdupuuks rubla. - Punane Täht, 5. märts
- Kool, S. 1986. Remondipäevad L. Pärna kolhoosis. - Punane Täht, 13. märts
- Kuht, E. 1982. Tulemuse määrab ühine töö. - Punane Täht, 6. november
- Mäe, A. Herm, T. 2004. Punakindral jääb rahvuslipule ette. - Virumaa Teataja, 25. mai
- Pajo, H. 1983. Kes pole mõned aastad Vohnjas käinud. - Punane Täht, 19. juuli

Arhiiviallikad

- LVMA 645.1.108. Väljavõte protokollist nr 1, 25. märts 1949. Kolhoos „Suur Võit“. Juhatuse- ja üldkoosolekute protokollid. 1949-1950
- LVMA 645.1.108. Väljavõte protokollist nr 3, 15. mai 1949. Kolhoos „Suur Võit“. Juhatuse- ja üldkoosolekute protokollid. 1949-1950
- LVMA 645.1.108. Väljavõte protokollist nr 4, 8. juuni 1949. Kolhoos „Suur Võit“. Juhatuse- ja üldkoosolekute protokollid. 1949-1950
- LVMA 645.1.111. Kolhoos „Suur Võit“. 1949. aasta aastaaruanne
- LVMA 645.1.153. Väljavõte kolhoosi juhatuse protokollist nr 1, 3. jaanuar 1951. „Viisaastaku“ kolhoosi kolhoosnike üldkoosolekute ja kolhoosi juhatuse koosolekute protokolliraamat
- LVMA 645.1.156. Kolhoos „Viisaastak“. 1951. aasta aastaaruanne
- LVMA 645.1.160. Väljavõte kolhoosi juhatuse protokollist nr 6, 4. aprill 1952. Kolhoos „Viisaastak“. Juhatuse- ja üldkoosolekute protokollid. 1949-1950
- LVMA 645.1.160. Väljavõte kolhoosi juhatuse protokollist nr 8, 18. aprill 1952. Kolhoos „Viisaastak“. Juhatuse- ja üldkoosolekute protokollid. 1949-1950
- LVMA 645.1.163. Kolhoos „Viisaastak“. 1952. aasta aastaaruanne
- LVMA 645.1.163. Kolhoos „Viisaastak“. Kolhoosi liikmeks astumise ja lahkumise avaldused. 1952
- LVMA 645.1.172. Kolhoos „Viisaastak“. 1953. aasta aastaaruanne
- LVMA 645.1.196. Kolhoos „Viisaastak“. 1956. aasta aastaaruanne
- LVMA 645.1.228. Kolhoos „Viisaastak“. 1961. aasta aastaaruanne
- LVMA 645.1.269. Väljavõte kolhoosi juhatuse protokollist nr 7, 19. november 1965.

Kolhoos „Vohnja“. Protokolliraamat. 1965

LVMA 645.1.269. Väljavõtte protokollist nr 10, 4. veebruar 1966. Kolhoos „Vohnja“. Protokolliraamat. 1965

Allikmaterjal internetist

Estonica. Entsüklopeedia Eestist.

Maa-asulate kujunemine Eesti NSVs. http://www.estonica.org/et/Maa-asulate_kujunemine_Eesti_NSVs/

Muutused maamajanduses.

http://www.estonica.org/et/Maamajandusest_2001_aastani/Muutused_maamajanduses/

Põllumajanduse kollektiviseerimine.

http://www.estonica.org/et/Põllumajanduse_kollektiviseerimine/

Ühismajandid. <http://www.estonica.org/et/Ühismajandid>

Mälestusi ja kogemusi seoses põllumajandusreformiga. Eesti Põllumajandusmuuseum. <http://www.epm.ee/kusimustik-1992-a-pollumajandusreformi-kohta/> [28.03.2014]

Intervjuud

Suulised

Vill, J. (oktoober 2013). Mälestusi oma tööaastatest L. Pärna nimelises Vohnja kolhoosis. T-M. Vill. [Käsikiri]. Vohnja küla

Seppas, O. (17.01.2014). Mälestusi oma tööaastatest L. Pärna nimelises Vohnja kolhoosis. T-M. Vill. [Audiosalvestus]. Voorse küla

Puusepp, A. (24.01.2014). Mälestusi oma tööaastatest L. Pärna nimelises Vohnja kolhoosis. T-M. Vill. [Audiosalvestus]. Uku küla

Reimann, M. (18.03.2014). Meenutused kolhoosiajast. [Audiosalvestus]. Vaiatu küla

Suurkivi, J. (30.03.2014). Mälestusi oma tööaastatest L. Pärna nimelises Vohnja kolhoosis. T-M. Vill. [Audiosalvestus]. Vohnja küla

Töös kasutatud fotod:

Fotod 1, 2, 4, 6. Malle Reimanni erakogu

Foto 3. Ott Seppase erakogu

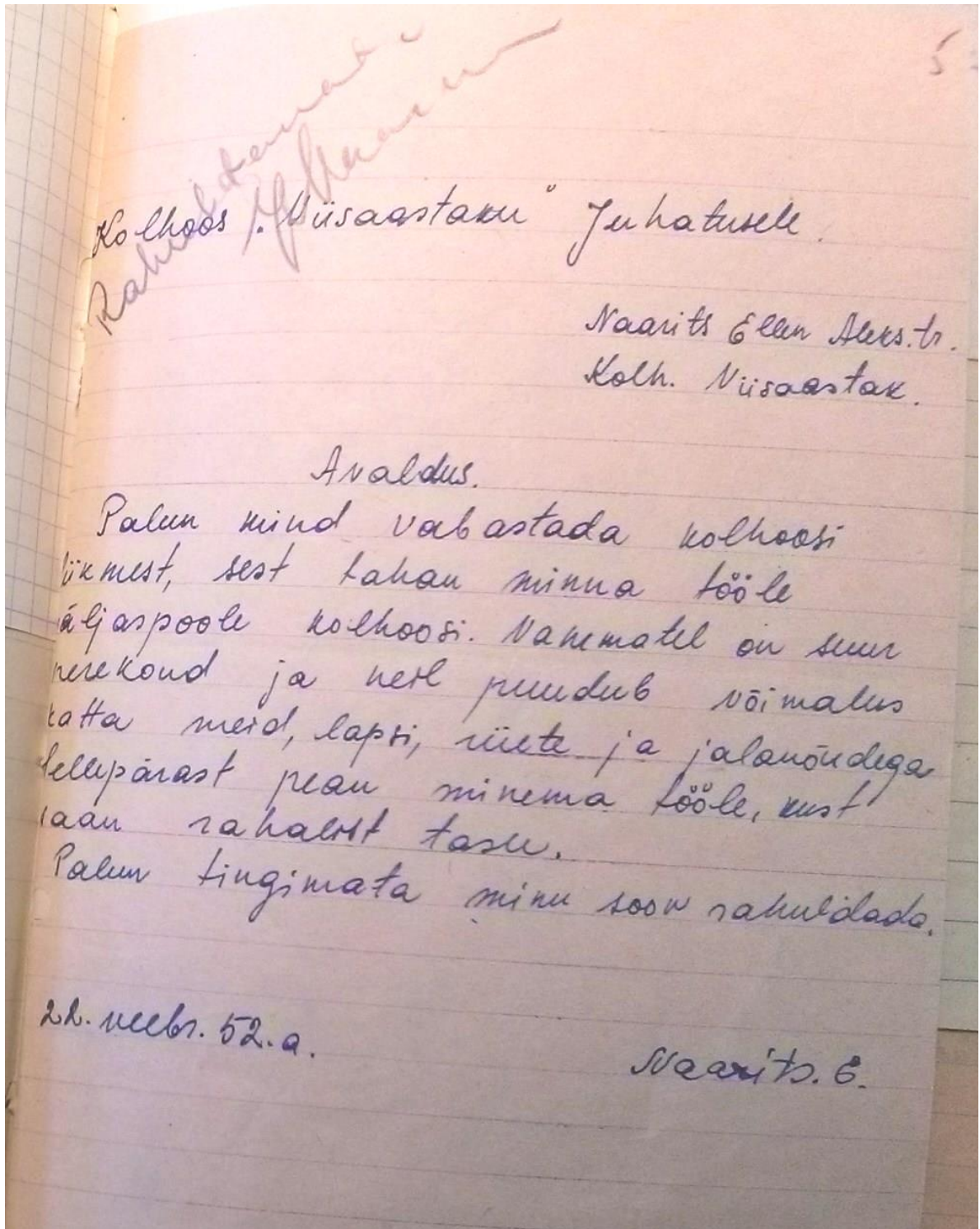
Fotod 5, 7. Kalev Kikerpilli erakogu

Foto 8. Vohnja kolhoos. SA Virumaa Muuseumid. RMF 1543_22.jpg

LISAD

Lisa 1. Kolhoos Viisaastak liikme Naarits Elleni avaldus kolhoosist lahkumise kohta

Allikas: LVMA 645.1.163. Kolhoos „Viisaastak“. Kolhoosi liikmeks astumise ja lahkumise avaldused. 1952

Lisa 2. Avaldus Aino Pärnapuu kolhoosist lahkumise kohta

Allikas: LVMA 645.1.163. Kolhoos „Viisaastak“. Kolhoosi liikmeks astumise ja lahkumise avaldused. 1952

Ütle koos olekule!

Aino Pärnapuu
Võorse küla

Avaldus.

Palun mind vabastada kolhoosist. Olen aineliselt raskest seisukorras vajan kohalist teenistust. Praegust oma ma loomi ega maad, ean ostma lapselu piima ja teisi toitaineid vajan ja rüütust mis on otsas ja ma ei saa enam läbi valja viljaga. Palun ka seda arvesse võtta et minu arvilik seisukord on halb, alg tees valu ei saa raskest

sta töö teha. Ma saan vastava tunistuse omael mis mulle sobib.

Palun koosolekud võtta arvesse mu seisukord ja lasta kolhoosist välja.

30. IV 53 a.

Aino Pärnapuu

Lisa 3. Leena Raami avaldus kolhoosi astumise kohta

Allikas: LVMA 645.1.163. Kolhoos „Viisaastak“. Kolhoosi liikmeks astumise ja lahkumise avaldused. 1952

Viisaastaku kolhoosi esimehele R
Sm. Vaarmannile!
Elus. Vohuja s/aj.
Pala - metsaurgak.
Raam Leena

Avaldus:

Palun mind vastu võtta
Viisaastaku kolhoosi liikmeks.
Kolhoosi on anda mul
tobuni, vanker, vedruvõre
ja ader.

8. V 1952. a. Leena Raam

Lisa 4. Ottomar Kalmu avaldus kolhoosi liikmeks astumise kohta

Allikas: LVMA 645.1.163. Kolhoos „Viisaastak“. Kolhoosi liikmeks astumise ja lahkumise avaldused. 1952

Kolhoos Viisaastaku juhatusetele.

Kalmu Ottomar Joh. p.
elue. Kohuja 4/11 Kõrve k.

Avaldus:
Läesolevaga avaldan soovi astuda põllu-
jandusliku artelli liikmeks.
Ise veendunud kolhoosi korra paremuses.
Talukohta koos varandusega ei oma.

8 jaanuar 52a.

Kalmu